

i Olot, *DAG.*, *AlcM*), *noia* 'peu per tenir en el foc de la llar la paella' (*DAG.*) i *noia verda* 'cornamusa'. Al Rosselló *noi*, -a es diu dels gitanos,⁶ els quals parlen allà en una lleu variant del català central i passen per ser gent que hi va anar des de Barcelona. En d'altres parts del domini català *noi*, -a sol considerar-se com a propi del Principat i pot aplicar-se col·loquialment a la gent d'allí.⁷

Pel que fa a l'origen de *noi*, -a, les dues etimologies proposades presenten greu dificultat fonètica i alhora cronològica. Ni *NOVIUS (sugerit per Ronjat, *RLR* XLVIII, 416, seguit d'A. Alonso, *RFE* XIII, 229, i Griera, *BDC* XVIII, 314) ni *NOVINUS (preferit per Meyer-Lübke, *REW*, 5972, però no a la 3.ª ed.) no podrien donar *noi*, -a.⁸ D'altra banda, la limitació d'aquesta paraula a la zona del Principat dins el català i la seva absència en els parlars occitans i els veïns hispànics, fan dubtós un origen antic en llatí vulgar. Ben al contrari, la seva aparició tardana suggereix que es tracta d'un mot format en la llengua en data relativament moderna, i en aquest sentit és més acceptable la tesi de Spitzer que derivava *noi* de *ninoi*, diminutiu de *nin* 'nen' (*Lexik.*, 98-99)⁹ i a més, malgrat de les reserves de Meyer-Lübke (*Das Katal.*, p. 97; *REW*, 5817),¹⁰ aquesta base és ben defensible.

Notem, amb aquest motiu, que el sufix diminutiu -*oi* devia tenir en temps enrera encara més vitalitat que té avui dia a judicar pels seus rastres fossilitzats en substantius com *alzinoi* 'una mena de bolet', *caminoi*, *galindoï*, *manyacoï*, *margaridoïa* (al costat de *margarideta*), i adjectius com *bonicoï* i *alegroï* (i *alegrois* 'manifestacions d'alegria') etc.¹¹ Una forma *xicoïa* 'noia' amb el mateix sufix és viva segons *AlcM* en el dialecte pirinenc oriental.¹² *Ninoy* apareix en el S. XIV com a nom personal: com indica Balari hom dona l'any 1381 a càrrec del prevere Pere *Ninoï* l'església de Santa Perpètua del bisbat de Tarragona.¹³ Ultra això, *ninoi*, i *ninoïo* (f.) són comuns en els parlars de Provença en el sentit de «petit, faible, délicat, naïf» (vegeu Mistral, que associa aquest mot amb el cat. *noi*), significat que també sembla tenir cert ús en català (veg. sota *NIN*); l'escriptor Perbosc en el glossari dels *Fablèls Calhòls* sota *ninoi*, -a, afegeix als sentits esmentats per Mistral el de «petit enfant».¹⁴ El mateix Mistral va emprar *ninoïo* «fillette» en les seves obres.¹⁵

El fet que *noi* significués en un principi 'infant petit' o 'infantó' és un factor a favor d'aquesta tesi que hi veu un diminutiu de *nin*. Segons Spitzer *noi* seria o bé una forma familiar afectuosa de *ninoi* o una variant escurçada fonèticament. I ben mirat un escurçament per haploglògia era ben possible sobretot en una construcció com *una (ni)noïa*. És també possible que ens trobéssim davant d'una formació purament infantil; és sabut que els infants que comencen a balbucejar sovint deformen els mots llargs produint-los en una o dues síl·labes, i tenint això en compte es pot sospitar que *noia* en el sentit de 'nina (joguina)' que nos dona el *DTO*. (c. mitjan S. XVII) i que és el nostre testimoni més antic del mot (veg. n. 2), en fos la primera aplicació a la boca de les menudes. En tot cas, no falten

paral·lels romànics de formes reduïdes en mots de sentit semblant: el bearnès *toy*, -a «petit, -e, menu; garçon, fille» (Palay) suposa (*peti*)*toy* i la forma piemontesa *tot* 'noi' *tota* 'noia, donzella' és una variant de la forma normal i general *matot*, -a id. (Förster, *ZRPb* XVI, 252, i *REW*, 5401).

Tot això ens autoritza a conjecturar, amb bastant de seguretat, que *noi*, -a, podia formar-se de *ninoi*, -a, primer com a una mera variant afectuosa amb el mateix valor que aquest i *nin*, -a, per després establir-se com a mot independent. És possible que al procés del seu deslliurament de la família de *nin*, *ninoi*, hagi contribuït de certa manera l'existència d'un homònim ja existent en la llengua: *noia*, paraula d'arrel antiga i nom d'una mena de serp corrent en els horts, blanquinosa, petita i trencadissa. Almenys sabem que va haver-hi una influència de *ninoïa* i *nina* damunt el nom de la serp en qüestió que va prendre precisament aquestes denominacions en alguns llocs (veg. l'article següent).

DERIV.: *Noïada* [*noy*- en Belv. 1805, també en Sanelo, veg. n. 3]. *Noïejar* [*noy*- en Belv.]. *Noïesa* [Lacavalleria 1696]; Belv. i Lab. (1840) registren, a més, *noïeria*, qualificant-lo de regional. El diminutiu normal de *noi* és *noïet* (ja en el Baró de Maldà, veg. els exemples amunt); *AlcM* registra a Olot *noïc* amb la terminació -*ic*.

¹ Avui s'usa a l'Alt Pallars: JCoromines va registrar *noi* a Tor (1933), però en aquella comarca passava per ser nom portat de fora. — ² Una de les edicions posteriors del *DTO*. (1670) duu *noïa* amb l'equivalent llatí de «puppa»; un segon article, «*Lo qui fa noïes*: Coroplatus, -i», ens mostra que l'autor entenia aquest mot en el sentit de 'nina (joguina)', significat altrament no documentat en la llengua. Convé comprovar la veracitat de la data del S. XV que assigna el *DAG.* a la segona acceptió de *noi* 'grumet' citant del llibre d'E. Toda, *La poesia catalana a Sardenya*. — ³ Notem també: «en tindreu un *noi* / serà fill de Verge // se dirà Jesús» (MilàF, *Romllo.*, 1882, 2.10, C, recoll. a València); la versió A diu «parireu un fill, serà ---»; n'hi ha altres 12 versions, però el vers no hi consta (en F, *un infant*); el fet que hi hagi *noï* en una cançó recollida a València suggereix que fos propagada des del Principat, altrament hem de suposar que fos *noi* antic mot del llenguatge infantil i matern, perdut després en el País Valencià. De fet, el diccionari de Sanelo duu un article, «*Noyades*: Puerilidades», però com que no s'ha repetit en d'altres diccionaris valencians, no deu ser castís. — ⁴ Damas Calvet, en l'englantina dels Jocs Florals de 1859 usa *noi* en el sentit de 'nen de mamelles' dues vegades, i Belv. 1805 inclou *noi de mames* o *mamelles*. — ⁵ Per exemple, fou emprat per MilàF en els seus escrits: «Altre temps ni altra terra no anyora, no. / Son germà partí a Lleida, angèlich *noy*, / per aprendre doctrina de sacerdot» (*ProsB*, v. 272), i com a sinònim de 'donzella': «Certament n'hi ha una [torre] qu'anomenen la *Torre de la Minyona*, i suposant qu'aquest nom ve de la